

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“КОНСТИТУЦІЙНА ЮРИСДИКЦІЯ”**

**для студентів V курсу
денного факультету**

Затверджено вченою радою академії
(протокол № 6 від 18.12.2009 р.)

**ХАРКІВ
2010**

Програма навчальної дисципліни “Конституційна юрисдикція” для студентів V курсу денного факультету / Уклад.: Ю.Г. Барабаш, В.П. Колісник, О.Г. Кушніренко, Т.М. Слінько. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2010. – 9 с.

У к л а д а ч і: Ю.Г. Барабаш,
В.П. Колісник,
О.Г. Кушніренко,
Т.М. Слінько

Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою академії (протокол № 1 від 11.01.2010 р.)

ЗМІСТ

<u>1. Вступ</u>	3
<u>2. Зміст</u>	4
<u>3. Нормативні акти та література</u>	8

1. ВСТУП

Навчальна дисципліна “Конституційна юрисдикція” розрахована на оволодіння студентами знань у сфері конституційного судочинства, яке є основою для нашої держави формою здійснення правосуддя у справах, що виникають у зв’язку з перевіркою на відповідність Конституції України законів та інших актів вищих органів влади та необхідністю офіційної інтерпретації положень Конституції та законів України.

Програма відбиває найважливішу проблематику курсу: становлення та розвиток сучасного конституціоналізму, конституційний процес в Україні на сучасному етапі; роль органів конституційної юрисдикції в механізмі правової охорони Конституції; статус Конституційного Суду України (склад, порядок формування, повноваження та порядок їх реалізації); конституційно-судовий процес (сутність та види проваджень у Конституційному Суді; форми та порядок звернення до Суду, порядок розгляду справ у Суді), сутність та види рішень Суду; правові позиції Суду з найбільш вагомих сфер конституційного будівництва: гарантування конституційного ладу та народовладдя, реалізації та захисту конституційних прав і свобод, здійснення державної влади в конституційних межах, територіальної організації держави та здійснення місцевого самоврядування.

При вивченні дисципліни “Конституційна юрисдикція” студенти повинні:

- **знати** поняття конституційного судочинства, значення конституційної юрисдикції для охорони конституційних цінностей, компетенцію Конституційного Суду України та порядок її реалізації, порядок розгляду справ у Конституційному Суді України, порядок реалізації рішень Суду, його основні правові позиції, викладені у рішеннях;

- **вміти** використовувати отримані знання у практичній діяльності юриста, в тому числі складати конституційні подання та звернення, процесуальні документи, що використовуються у конституційному судочинстві, аналізувати та застосовувати рішення Суду та висловлені в них правові позиції.

2. ЗМІСТ

I. Сучасний конституціоналізм та конституційна юрисдикція

Політико-правова доктрина конституціоналізму як верховенства права. Призначення сучасних конституцій (США, Японія, Франція, інші країни – члени Лісабонського договору). Складові елементи сучасного конституціоналізму (засади політичної свободи, рівності, демократії, обмеженого правління, поділу влади; система стримувань і противаг; права людини; громадянське суспільство).

Конституція України 1996 р. Конституційна (політична) реформа 2004 р. Конституційний процес в Україні 2004–2009 рр.

Конституційна юрисдикція та її місце в сучасній демократичній державі. Моделі конституційної юстиції: американська, європейська та латиноамериканська. Місце органів конституційного контролю в механізмі правової охорони конституції.

II. Конституційний Суд України – єдиний орган конституційної юрисдикції

Функції та повноваження Конституційного Суду України. Поняття юрисдикції Конституційного Суду України. Категорії справ, що розглядаються Конституційним Судом України. Відмежування юрисдикції Конституційного Суду України від юрисдикції адміністративних судів.

Порядок формування Конституційного Суду України та його структура. Статус судді Конституційного Суду України. Вимоги, які встановлюються для кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України. Гарантії незалежності суддів Конституційного Суду України та підстави припинення їх повноважень. Структура Конституційного Суду України: адміністративні посади (голова, заступники голови), колегія суддів, суддівські комісії, апарат Суду.

Поняття і види тлумачення. Офіційне тлумачення Конституції і законів України Конституційним Судом України. Практика Європейського суду з прав людини як джерело інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України. Межі тлумачення Конституції та законів України. Доктрина “політичного” питання та її застосування в практиці Конституційного Суду України.

III. Конституційно-судовий процес в Україні

Форми звернень до Конституційного Суду України: конституційне подання та конституційне звернення. Суб'єкти права на звернення до Конституційного Суду України. Відкликання конституційного подання (звернення).

Стадії провадження в Конституційному Суді України. Види проваджень (усне та письмове). Відкриття конституційного провадження. Підстави відмови відкриття провадження. Підготовка справи до судового розгляду. Форми діяльності Конституційного Суду України: засідання, пленарне засідання. Учасники конституційного провадження, їх права й обов'язки. Процедура розгляду конституційного подання (звернення) колегією суддів. Рішення, що ухвалюються колегією суддів. Порядок розгляду справи на пленарному засіданні Суду та винесення рішень. Окрема думка судді Конституційного Суду України.

Юридична сила рішень та висновків Конституційного Суду України. Верховенство рішень Конституційного Суду України як гарантія їх виконання. Остаточність, неоскаржуваність і обов'язковість рішень Конституційного Суду України. Перегляд рішень Конституційного Суду України за нововиявленими обставинами.

Правові позиції Конституційного Суду України: поняття, види, юридична сила. Вплив правових позицій Суду на правотворчу та правозастосовну діяльність в Україні. Перегляд Конституційним Судом України своїх правових позицій.

IV. Особливості розгляду Конституційним Судом України справ з окремих сфер правової системи України

Справи, пов'язані із гарантуванням та захистом конституційного ладу України (про верховенство права, демократичний характер держави, принцип пріоритету прав людини, гарантування народного суверенітету, референдум та вибори як форми безпосередньої демократії, мовну політику, поділ державної влади, правове обмеження державної влади). Справи про внесення змін до Конституції України.

Справи, пов'язані з реалізацією та захистом прав людини: про конституційний принцип рівності, право людини на життя, право на свободу пересування і вільний вибір місця проживання, право на доступ до інформації, на свободу думки і слова, право на об'єднання, право брати участь у всеукраїнському та місцевих референдумах, про право вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про право власності тощо.

Справи щодо питань функціонування Верховної Ради України та її органів: про регламент Верховної Ради України, дострокове припинення пов-

новажень Верховної Ради України, повноваження Верховної Ради України, законодавчий процес, порядок голосування на пленарних засіданнях, про правові акти Верховної Ради України, правовий статус комітетів та фракцій Верховної Ради України, правовий статус коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України, про статус народного депутата України тощо.

Справи, пов'язані із функціонуванням інституту президентства в Україні: про дату виборів та строк перебування; про повноваження Президента України (у сфері взаємодії з Верховною Радою України, виконавчою владою, судовою владою); із проголошення всеукраїнського референдуму; керівництва зовнішньополітичною діяльністю, у сфері національної безпеки та оборони); про правові акти Президента України).

Справи, пов'язані із функціонуванням органів виконавчої влади: про формування Кабінету Міністрів України, повноваження Кабінету Міністрів України, статус члена Кабінету Міністрів України, відповідальність Кабінету Міністрів України; статус центральних та місцевих органів виконавчої влади.

Справи, пов'язані із функціонуванням органів судової влади та прокуратури: про підсудність і підвідомчість питань органам судової влади; незалежність і недоторканність суддів; порядок оскарження судових рішень; про статус Вищої Ради юстиції, прокуратури).

Справи, пов'язані із територіальним устроєм України та статусом Автономної Республіки Крим: про принципи територіального устрою, систему територіального устрою України; правову природу Конституції Автономної Республіки Крим; про статус депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим).

Справи, пов'язані із функціонуванням місцевого самоврядування: про принцип матеріально-фінансової самостійності, право територіальних громад на об'єднання; статус районних у містах рад, систему виконавчих органів місцевих рад, статус сільського, селищного, міського голови; особливості організації влади в містах Києві та Севастополі.

3. НОРМАТИВНІ АКТИ ТА ЛІТЕРАТУРА

Конституція України. – К., 1996.

Про Конституційний Суд України: Закон України від 16.10.1996 р. № 422/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 49. – Ст. 272.

Регламент Конституційного Суду України // Офіц. вісн. України. – 1997. – № 20. – Ст. 87.

Тодька Ю.Н. Толкование Конституции и законов Украины: теория и практика. – Харьков, 2001.

Селиванов А.О. Конституційна юрисдикція: поняття, зміст, принцип верховенства права, правові позиції по справах прав людини і конституційних конфліктів у сфері публічної влади. – К., 2008.

Шевчук С. Основи конституційної юриспруденції. – К., 2001.

Навчальне видання

ПРОГРАМА

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “КОНСТИТУЦІЙНА ЮРИСДИКЦІЯ”

для студентів V курсу
денного факультету

Укладачі: БАРАБАШ Юрій Григорович,
КОЛІСНИК Віктор Павлович,
КУШНІРЕНКО Олександр Георгійович,
СЛІНЬКО Тетяна Миколаївна

Відповідальний за випуск *Ю.Г. БАРАБАШ*

Редактор *О.І. Борисенко*
Коректор *Л.М. Рибалко*
Комп'ютерна верстка *А.В. Яно*

Поза планом

Підп. до друку 15.03.2010. Формат 84x108 ¹/₃₂. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Умовн. друк. арк. 0,68. Облік.-вид. арк. 0,23. Вид. № 5.
Тираж прим. Зам. № 3683. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національної юридичної академії України,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національної юридичної академії України,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.